

Yrkesetik för lärare inom småbarnspedagogik

VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJIEN LIITTO
SMÅBARNSPEDAGOGIKENS LÄRARFÖRBUND

Utgivare: Småbarnspedagogikens lärarförbund SLF
Ombrytning: Print Line Helsinki Oy
Tryckeri: PunaMusta, 1. Upplagan, 2000 ex., 9/2020

Yrkesetiska regler för lärare inom småbarnspedagogik

Jaana Pesonen

Universitetslektor

Helsingfors universitet

och SLF:s utbildningspolitiska arbetsgrupp:

Johanna Karlsson

Jaana Lahdenperä-Laine

Laura Lahin

Tarja Mankinen

Anitta Pakanen

Ritva-Liisa Pihlainen

Salla Sutinen

Innehåll

Inledning	5
Värderingar som ligger som grund för de etiska principerna för lärare inom småbarnspedagogik	
Människovärde	7
Rättvisa	7
Sanningenlighet – Forskningsresultat	7
Ansvarighet	8
Etiska principer och praxis för lärare inom småbarnspedagogik	
Jämlikhet och likvärdighet som grund för interaktion	9
Lärmiljöer som beaktar trygghet och individuella behov	9
Möjliggörande av delaktighet för barnen	10
Samarbete med föräldrarna	10
En lärare inom småbarnspedagogik är den pedagogiska ledaren på arbetsplatsen	10
En lärare inom småbarnspedagogik är en samhällspåverkare	11
Småbarnspedagogiken är en bildningsmässig rättighet	11

Inledning

Yrkesetiken för en lärare inom småbarnspedagogik definieras främst av en förståelse för barndomens värde. Läraren har ett ansvar och en plikt att garantera en verksamhet som respekterar varje barn samt ge alla barn likvärdiga möjligheter till småbarnspedagogik. Läraren inom småbarnspedagogik skall samtidigt se till att de centrala uppgifterna för småbarnspedagogiken, det vill säga att främja barnets helhetsmässiga tillväxt, utveckling och lärande, uppfylls. Yrkesetiken innehåller också en förståelse för och ett främjande av samhällsbetydelsen av småbarnspedagogiken i en anda av jämlikhet.

Synen på barnet är en central del av yrkesetiken, eftersom en gemensam bas för grundvärderingar och den etiska verksamheten bör vara en gemensam uppfattning om barnets och barndomens värde. De nationella grunderna för planen för småbarnspedagogiken styr det innehållsmässiga genomförandet av småbarnspedagogik. Också om yrkesverksamheten styrs av lag, förordning och andra regler, grundar sig inte yrkesetiken i första hand på tvång eller extern kontroll. Den centrala utgångspunkten för yrkesetiken för lärare inom småbarnspedagogik är Förenta Nationernas deklaration om de mänskliga rättigheterna,

konventionen om barnets rättigheter och kapitlet om grundrättigheter i Finlands grundlag. FN:s konvention om barnets rättigheter definierar barnets rätt till skydd och delaktighet. I konventionen om barnets rättigheter definieras barnet som en aktiv aktör och barndomen i sig som ett viktigt skede i livet. Barnet och barndomen anses ha sin egen erkända plats i samhället. Läraren inom småbarnspedagogik bör sålunda vara medveten om att synen på barnet är kopplat till världsbild, världssyn och begreppet människa, men den gemensamma yrkesmässiga synen på barnet bör grunda sig på lag, förordning och forskningsresultat.

Meningen med yrkesetiken för en lärare inom småbarnspedagogik är att fungera som ett rättesnöre för professionella som jobbar med olika uppgifter inom småbarnspedagogiken. Yrkesetiken för fram gemensamma grundvärden och en god verksamhetsprofil. En god yrkesetik förutsätter att resultatet av arbetet syns både genast och i framtiden. Läraren bör inse att värden finns i all verksamhet och också påverkar all interaktion. Yrkesverksamhetens ansvarighet grundar sig på ny forskning inom området, lärarnas expertis och arbetets värde- och normgrund. Det är viktigt för lärarna att utveckla och upprätthålla sin yrkeskunskap.

På arbetsplatsen är lärarna pedagogiska ledare och det är deras etiska ansvar och plikt att behärska lärarens yrkesetik och att aktivt stöda arbetsgemenskapen i att följa den.

Lärare inom småbarnspedagogik är experter på småbarnspedagogik. De är experter på barndomen, barnets växandeprocess och på barnpedagogik. Det primära målet för småbarnspedagogiken är att främja barnets välbefinnande i ett helhetsperspektiv. Bra erfarenheter av pedagogik och lärande främjar också ett kontinuerligt lärande. Läraren inom småbarnspedagogiken har en central roll för att ge barnet positiva upplevelser av lärande och för att stärka barnets självkänsla.

Inom småbarnspedagogiken betonas också betydelsen av att förminska och radera den samhälleliga ojämlikheten inom pedagogik och lärande. Läraren bör vara medveten om sin roll som stödjare av självkänsla och identitet hos alla barn, såväl de som tillhör majoriteten som de som tillhör någon minoritet.

Genom en högklassig akademisk lärarutbildning får läraren inom småbarnspedagogik kunskap, färdigheter och förståelse för en positiv tillväxt och utveckling för barnets del. Läraren har

rätt och skyldighet att kräva att barnets bästa uppmärksammas i allt samhälleligt beslutsfattande och i fördelningen av resurser. Detta tar sig uttryck i bland annat maktbruket, som är en väsentlig del av fostran. Det är viktigt att den etiska förståelsen styr läraren att använda sin ställning korrekt och på ett sätt som kan godkännas. Läraren respekterar barnets människovärde och frihet, fungerar rättvist och likvärdigt. Interaktionen är en central del av arbetsbilden för en lärare inom småbarnspedagogik. På arbetsplatsen har läraren ett stärkt ansvar och en stärkt roll. Läraren bär helhetsansvaret för att planera verksamheten i barngruppen, för verksamhetens planerliga och målinriktade utförande och för att utvärdera och utveckla verksamheten. Centralt är också att varsebli lärarens roll då det gäller uppbyggandet och bibehållandet av en verksamhetskultur som stärker en mångprofessionell verksamhet. En stark yrkesetik styr lärarens yrkesmässiga interaktionsrelationer och lärarens relation till sitt arbete och sitt ansvar. I arbetet ingår alltid att etiskt begrunda och kritiskt utvärdera den egna verksamhetens motiv och mål. Målet med en yrkesetik för lärare inom småbarnspedagogiken är att synliggöra och uppmärksamma de värderingar som alltid ingår i lärarens arbete.

Värderingar som ligger som grund för de etiska principerna för lärare inom småbarnspedagogik

Människovärde

Utgångspunkten för de etiska principerna är en humanistisk människosyn och en respekt för människovärdet. Att respektera människovärdet innebär att vara medveten om och att respektera varje människas individualitet oberoende av kön, religion, livsåskådning, etnicitet, språk, nationalitet, sexuell identitet, socioekonomisk bakgrund och varierande färdigheter.

Rättvisa

Att fungera rättvist är en central del av att bemöta ett enskilt barn och en grupp samt också inom arbetsgemenskapens verksamhet. Till rättvisan hör i synnerhet jämlikhet, förhindrande av marginalisering och favorisering och att fungera stödjande så att alla barn blir hörda.

Sanningsenlighet – Forskningsresultat

Ett centralt värde i grunduppgiften för en lärare inom småbarnspedagogik är en välgrundad och vetenskaplig kunskap. Att närma sig angelägenheter vetenskapligt förutsätter alltid en öppen interaktion och en kännedom om lagstiftning och aktuell forskning. Lärarens expertis är också en grund för verksamheten och utvärderingen. En förutsättning för att utvecklas inom arbetet är ett kritiskt förhållningssätt och att reflektera över den egna, men också den gemensamma, kollegiala och mångprofessionella verksamheten.

Ansvarighet

En lärare inom småbarnspedagogiken har rättighet och skyldighet att begrunda sina egna värderingar i relation till yrkets grunduppgift och de normer som styr det. I sitt arbete inom pedagogik och fostran har läraren en autonom ställning som möjliggör ett självständigt tankearbete och etiskt handlande. Autonomi förutsätter dock en stark kännedom om de småbarnspedagogiska målsättningar och orienteringar som är kopplade till att behärska

innehållet i arbetet, samt en förståelse för att lag och styrande dokument alltid förpliktigar läraren. Att fungera som lärare bör alltid vara samhällsinriktat vilket inbegriper en socialt och ekologiskt hållbar utveckling. Detta förutsätter att läraren beaktar och är medveten om förändringar som påverkar mänskligheten såväl globalt, regionalt som lokalt.

Etiska principer och praxis för lärare inom småbarnspedagogik

Jämlikhet och likvärdighet som grund för interaktion

Lärarens relation till barnet är arbetets viktigaste område. En lärare inom småbarnspedagogik uppfattar varje barn som värdefullt och behandlar varje barn jämlikt och med respekt. I interaktion med barnet märker läraren att en sensitivitet styr alla möten och allt lyssnande. Till de plikter som en lärare inom småbarnspedagogik har hör att främja jämlikhet och likvärdighet. På detta sätt bör läraren förvissa sig om att varje barns rätt att inte diskrimineras genomförs i den småbarnspedagogiska miljön. Läraren förhindrar också rasism och diskriminering inom arbetsgemenskapen.

Lärmiljöer som beaktar trygghet och individuella behov

En lärare inom småbarnspedagogik ansvarar för att skapa en lärmiljö som beaktar trygghet och individuella behov. Till lärarens sakkunskap hör en bred förståelse för saker som formar en psykiskt och fysiskt trygg lärmiljö. Lärmiljöerna beaktar tillväxt och utveckling på individuell nivå och gruppnivå och möjliggör mångsidig lek och mångsidigt lärande.

Möjliggörande av delaktighet för barnen

Läraren inom småbarnspedagogik iakttar och uppmärksammar barnet och ger barnet en möjlighet att påverka saker som berör barnet självt i enlighet med dess utvecklingsnivå. Läraren har kunskaper och färdigheter att planera, genomföra och utvärdera verksamheten under iakttagande av barnens och gruppens utvecklingsnivå och -behov, så att också barnets individuella behov uppmärksammas. Den offentliga småbarnspedagogiken är dock alltid gruppedagogik och en rätt för barnet att få öva sina sociala färdigheter i en välfungerande och trygg grupp under vägledning av lärare och övrig personal inom vård och fostran. Läraren stöder varje barns delaktighet i gruppen och i gemenskapen.

Samarbete med föräldrarna

Samarbetet med barnens föräldrar är en väsentlig del av en professionell småbarnspedagogik där läraren stöder barnets tillväxt, utveckling och lärande. Läraren inom småbarnspedagogik stöder en positiv utveckling av relationen mellan barnet och dess föräldrar. Läraren möjliggör och

säkerställer alla föräldrars delaktighet i samarbetet som gäller det egna barnet.

En lärare inom småbarnspedagogik är den pedagogiska ledaren på arbetsplatsen

En lärare inom småbarnspedagogik bär huvudansvaret för genomförandet och planeringen av en helhetsmässig pedagogik och undervisning i enlighet med Grunderna för planen för småbarnspedagogik. Som pedagogisk ledare bygger läraren upp och förstärker arbetsplatsens gemensamma verksamhet. Läraren stöder och uppmuntrar de övriga medlemmarna i arbetsgemenskapen i deras arbete och i deras utveckling i arbetet. Till det pedagogiska ledarskapet i lärarens arbete hör också att måna om det egna välbefinnandet och om välbefinnandet i arbetsgemenskapen. En lärare inom småbarnspedagogik har ansvar också för sin egen professionella utveckling. Sålunda bör en lärare inom småbarnspedagogik vara medveten om sin syn på fostran och utvärdera sin verksamhet för att kunna utvecklas i sitt arbete.

En lärare inom småbarnspedagogik är en samhällspåverkare

En lärare inom småbarnspedagogik är medveten om vikten av ett pedagogiskt undervisningsarbete i samhället. Läraren bidrar till det samhälleliga beslutsfattandet med sin småbarnspedagogiska expertis och som tolk för barnets röst. Yrkesetiken för en lärare inom småbarnspedagogik styr betydelsen av att barnets bästa prioriteras. Läraren betonar betydelsen av egenvärdet hos barn och barndom och skyddar barnen från instrumentalitet och utnyttjande. Läraren främjar alla barns och familjers tillhörighet till den omgivande gemenskapen och samhället. Som yrkesgrupp fungerar lärarna inom småbarnspedagogik på ett sätt som tryggar och främjar barnens rätt till en värdig barndom, ett gott liv och en god framtid. Detta innebär en enhetlig studiestig med början från småbarnspedagogik till nybörjarundervisning och grundutbildning.

Småbarnspedagogiken är en bildningsmässig rättighet

Bildningen är den samhälleliga grunden för småbarnspedagogiken, liksom för all pedagogik och utbildning. En jämlik och likvärdig småbarnspedagogik har en betydelsefull uppgift som socialt kapital för barnen och familjerna samt för att stärka anknytning och tillhörighet till samhället.

VOL- SLF

Yrkesetiska regler för lärare inom småbarnspedagogik

Meningen med de yrkesetiska reglerna för lärare inom småbarnspedagogik är att fungera som rättesnöre för lärare inom småbarnspedagogik. Reglerna innehåller gemensamma grundvärden för småbarnspedagogiken och beskrivning av god praxis. I lärarens arbete är värdefrågor närvarande i all verksamhet varför ansvarigheten i den yrkesmässiga verksamheten bör grunda sig på den nyaste forskningen om branschen, lärarnas expertis och yrkets värde- och normgrund. De yrkesetiska reglerna är en bas för lärarna inom småbarnspedagogik att bygga och upprätthålla sin yrkeskunskap på.

Författaren till publikationen *Yrkesetiska regler för lärare inom småbarnspedagogik* är PeD **Jaana Pesonen**. Pesonen jobbar vid Helsingfors universitet som universitetslektor vid studieinriktningen för småbarnspedagogik. Till Pesonens bakgrund hör studier vid programmet för interkulturell lärarutbildning samt arbete som exempelvis specialklasslärare. Pesonen doktorerade inom pedagogik år 2015 vid Uleåborgs universitet med det mångkulturella som en del av litteraturen och litteraturfostran som ämne. Senare har Pesonen fortsatt sin forskning inom mångfald, rasism och bl.a. stöd för små barns kritiska läskunnighet. Som ett nytt forskningsområde har hon analys av den kommersiella pedagogiken, i synnerhet ur ett likvärdighetsperspektiv.